

Η χρήση ψυχοδραστικών ουσιών

Συνέντευξη με τον Χαράλαμτο Πουλόπουλο, Διευθυντή του ΚΕ.Θ.Ε.Α.

- **Πρόσφατα πραγματοποιήθηκε η Γενική Συνέλευση του ΚΕ.Θ.Ε.Α. για την εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου. Τι είναι το ΚΕ.Θ.Ε.Α.; Πότε ιδρύθηκε; Ποιο είναι το καθεστώς του;**

Το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων, απ' όπου προέρχεται το ακρωνύμιο ΚΕ.Θ.Ε.Α., είναι αυτοδιοικούμενο Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που έχει στόχο την καταπολέμηση των εξαρτήσεων από ψυχοδραστικές ουσίες. Ιδρύθηκε το 1987, ως το επιστέγασμα της επιτυχούς λειτουργίας του θεραπευτικού προγράμματος ΙΘΑΚΗ, της πρώτης δηλαδή οργανωμένης προσπάθειας που έγινε ποτέ στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση της τοξικοεξάρτησης (1983). Από τότε το ΚΕ.Θ.Ε.Α. αναπτύχθηκε σημαντικά και σήμερα, εκτός από την ΙΘΑΚΗ, περιλαμβάνει, σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας, τα θεραπευτικά προγράμματα ΣΤΡΟΦΗ, ΕΞΟΔΟ, ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ, ΔΙΑΒΑΣΗ, ΝΟΣΤΟ, ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ και ΑΡΙΑΔΝΗ. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. δραστηριοποιείται, επίσης, με προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία, εκπαιδευτικά προγράμματα για επαγγελματίες του χώρου και προγράμματα έρευνας.

Ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. διαθέτει 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο, που εκλέγεται κάθε δύο χρόνια από τη Γενική του Συνέλευση, για τη οποία μερωτήσατε πιο πάνω. Αυτή αποτελείται απ' όλους όσοι συμμετέχουν ή στηρίζουν τη διαδικασία της απεξάρτησης στο φορέα. Το προσωπικό θεραπείας, δηλαδή, τα μέλη των θεραπευτικών προγραμμάτων που βρίσκονται στη φάση της Κοινωνικής Επανένταξης, τα Διοικητικά Συμβούλια των Συλλόγων Γονέων των θεραπευτικών προγραμμάτων, τα μέλη και τα επίτιμα μέλη του Διοικητικού του Συμβουλίου. Η εκλογή των μελών του Συμβουλίου γίνεται μεταξύ διακεκριμένων προσωπικοτήτων της ελληνικής κοινωνίας που έχουν τη διάθεση να προσφέρουν αφιλοκερδώς στην αντιμετώπιση του προβλήματος της εξάρτησης.

- **Πώς, με ποια μέσα βοηθάτε τους χρήστες, με στόχο την απεξάρτηση και την επανένταξη ;**

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α., για να πραγματοποιήσει το βασικό στόχο του, που είναι η απεξάρτηση και η κοινωνική επανένταξη, έχει ιδρύσει θεραπευτικά προγράμματα σε διαφορετικές περιοχές της χώρας. Τα προγράμματα αυτά είναι «στεγνά», δε χορηγούν, δηλαδή, φαρμακευτικές ή υποκατάστατες ουσίες για την αντιμετώπιση της τοξικοεξάρτησης, αλλά εστιάζονται στην ψυχική απεξάρτηση, στη δουλειά, δηλαδή, που πρέπει να κάνει κανείς με τον εαυ-

τό του, ώστε να επαναπροσδιορίσει τον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς του, για να μπορεί να πορευτεί στη ζωή χωρίς να καταφεύγει στις ουσίες. Τα προγράμματα, επίσης, είναι δωρεάν και παρέχουν τις υπηρεσίες τους χωρίς διακρίσεις, ώστε να έχουν όλοι ίσες δυνατότητες πρόσβασης σ' αυτά. Βασίζονται στην εθελοντική συμμετοχή ως προϋπόθεση για τη θετική έκβαση της θεραπείας, και στις αρχές της κοινότητας και της αυτοβοήθειας. Η κοινότητα ορίζεται ως ένα περιβάλλον όπου οι άνθρωποι συμβιώνουν λόγω του κοινού τους στόχου, την αντιμετώπιση, δηλαδή, των κοινών τους προβλημάτων, ενώ ως αυτοβοήθεια ορίζεται η διαδικασία που επιτρέπει σε καθένα από τα μέλη της κοινότητας να βοηθάει τον εαυτό του με τη στήριξη των άλλων.

Με βάση αυτές τις αρχές, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. έχει δημιουργήσει προγράμματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες χρηστών με διαφορετικό προφίλ: Κοινότητες διαμονής, εξωτερικής ημερήσιας παρακολούθησης, προγράμματα για εργαζόμενους χρήστες, για έφηβους περιστασιακούς χρήστες κ.ά. Η θεραπευτική του παρέμβαση δίνει, επίσης, ιδιαίτερο βάρος στην επαγγελματική κατάρτιση των πρώην εξαρτημένων, αλλά και στην υποστήριξη ολόκληρης της οικογένειας.

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. απευθύνεται, επίσης, σε χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα, λόγω συνθηκών διαβίωσης (εγκλεισμός, κοινωνικός αποκλεισμός κ.ά.), να απευθινθούν στις κοινωνικές υπηρεσίες ή δεν είναι ακόμα αρκετά κινητοποιημένοι ώστε να ενταχθούν στα προγράμματα απεξάρτησης που διαθέτει η χώρα μας. Για το σκοπό αυτό, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. διαθέτει προγράμματα προσέγγισης χρηστών στο δρόμο, προγράμματα υποστήριξης κρατουμένων χρηστών, χώρο υποδοχής και ημερήσιας φιλοξενίας χρηστών κ.ά.

— Πώς αντιμετωπίζετε το δίλημμα πρόληψη ή θεραπεία;

Στην ουσία, θα λέγαμε, ότι δεν πρόκειται για δίλημμα. Αναμφισβήτητα, και στο χώρο δράσης του ΚΕ.Θ.Ε.Α., όπως σε όλους του τομείς της υγείας-πρόνοιας, θα ήταν ευχής έργο αν μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα μόνο με παρεμβάσεις πρόληψης. Σήμερα, ωστόσο, με τις διαστάσεις που έχει πάρει το φαινόμενο, για έναν πολύπλευρο και έμπειρο οργανισμό όπως το ΚΕ.Θ.Ε.Α., η θεραπεία και η πρόληψη αποτελούν αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις. Άλλωστε, τα ίδια τα θεραπευτικά προγράμματα, από την αρχή της λειτουργίας τους, οργάνωναν παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο με στόχο την ευαισθητοποίηση και την πρόληψη. Αυτή η δουλειά τα τελευταία χρόνια γίνεται με πολύ εντατικό και συστηματικό τρόπο από τον Τομέα Πρόληψης του ΚΕ.Θ.Ε.Α. που ασχολείται κυρίως με την υλοποίηση μακροχρόνιων προγραμμάτων πρόληψης στα σχολεία, αλλά και με την εκπαίδευση επαγγελματιών στον τομέα αυτό.

— Τι υλική υποδομή διαθέτει το ΚΕ.Θ.Ε.Α.;

Τα θεραπευτικά προγράμματα και οι άλλες υπηρεσίες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. στεγάζονται ως επί το πλείστον σε κτίρια που έχουν δωρηθεί ή παραχωρηθεί στο φορέα από φυσικά και νομικά πρόσωπα και τα οποία, σε πολλές περιπτώσεις, επισκευάστηκαν με προσωπική εργασία του προσωπικού και των μελών του θεραπευτικού προγράμματος στο οποίο ανήκουν. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α., μάλιστα, διαθέτει «παραδότηση» στο να αναπαλαιώνει και να δίνει νέα

ζωή σε εγκαταλελειμμένα νεοκλασικά κτίρια, όπως αυτά που στεγάζουν σήμερα τις θεραπευτικές κοινότητες ΔΙΑΒΑΣΗ, ΣΤΡΟΦΗ, ΝΟΣΤΟΣ κ.ά.

— **Θα μπορούσατε να μας δώσετε ορισμένα στοιχεία από τη δράση του ΚΕ.Θ.Ε.Α. (απεξάρτηση, επαγγελματική βοήθεια, επανένταξη);**

Το πανελλαδικό δίκτυο των υπηρεσιών του ΚΕ.Θ.Ε.Α. που σας ανέφερα παραπάνω έχει δυνατότητα να εξυπηρετεί σε ημερήσια βάση 1.000 περίπου χρήστες και 2.000 συγγενείς χρηστών. Στη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους περισσότερες από 10.000 περιπτώσεις ατόμων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα χρήσης, είτε προσωπικά είτε στο στενό οικογενειακό τους περιβάλλον, δέχονται τις υπηρεσίες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. Η τελευταία τετραετία, μάλιστα, υπήρξε περίοδος ανάπτυξης, καθώς και αύξησης των αποδεκτών των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η αύξηση αυτή αφορά τους αποδέκτες όλων των υπηρεσιών (Συμβουλευτικά Κέντρα, Θεραπευτικές Κοινότητες, Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης κ.ά.).

Μετά την ολοκλήρωση της κατεξοχόν φάσης της θεραπείας, η ενεργητική και ισότιμη επανένταξη των απεξαρτημένων στην κοινωνία προϋποθέτει την απορρόφηση τους από την αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό, πρέπει να καλυφθούν, στο μέτρο του δυνατού, τα κενά στην επαγγελματική εκπαίδευση και εμπειρία που συνεπάγεται, συνήθως, η χρόνια εξάρτηση. Έτσι, κάθε θεραπευτικό πρόγραμμα διαθέτει το δικό του Τμήμα Εκπαίδευσης, που οργανώνει την προσπάθεια αυτή, συχνά και μέσα από την αξιοποίηση κοινοτικών πόρων, ενώ από το 1998 το ΚΕ.Θ.Ε.Α. διαθέτει τρία Εξειδικευμένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης στην Αττική, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία, που παρέχουν πιστοποιημένη εκπαίδευση σε μέλη και αποφοίτους θεραπευτικών προγραμμάτων.

— **Τι δυνατότητες υπάρχουν για βοήθεια στους κρατούμενους χρήστες;**

Ο νόμος δίνει στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. τη δυνατότητα να παρεμβαίνει στο χώρο των φυλακών για την ενημέρωση και την κινητοποίηση των εξαρτημένων ατόμων που βρίσκονται στα σωφρονιστικά καταστήματα. Έτσι, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. πραγματοποιεί προγράμματα υποστήριξης κρατουμένων χρηστών στο Δικαστικό Τμήμα, τις Γυναικείες Φυλακές, το Ψυχιατρικό Τμήμα και το Σωφρονιστικό Κατάστημα Αηλίκων Κορυδαλλού, καθώς και στις Δικαστικές Φυλακές του Βόλου και της Λάρισας. Με τα προγράμματα αυτά το ΚΕ.Θ.Ε.Α. δεν παρέχει μόνο ενημέρωση γύρω από τη χρήση και τα θεραπευτικά του προγράμματα, αλλά επιδιώκει την κινητοποίηση των κρατουμένων και την προετοιμασία όσων απ' αυτούς το επιθυμούν για ένταξη σε θεραπευτικό πρόγραμμα, καθώς ο νόμος τους παρέχει αυτή την εναλλακτική δυνατότητα, εφόσον ολοκληρώσουν επιτυχώς το πρόγραμμα του ΚΕ.Θ.Ε.Α. στο χώρο της φυλακής.

— **Ποιες οι σχέσεις με τις οικογένειες των χρηστών; Σε τι τους βοηθάτε και σε τι σας βοηθούν;**

Οι υπηρεσίες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. δεν απευθύνονται μόνο σε εξαρτημένα άτομα. Παρέχουν, επίσης, συστηματική συμβουλευτική και υποστήριξη σε οικογένειες με εξαρτημένα μέλη, ανεξάρτητα από το αν αυτά είναι ενταγμένα σε κάποιο πρόγραμμα απεξάρτησης. Ο ρόλος της οικογένειας στο πεδίο της ουσιοεξάρτησης είναι σημαντικός. Η γονική στάση και πρα-

κτική απέναντι στη χρήση ουσιών επηρεάζει αποφασιστικά τη σχέση των παιδιών με τις εξαρτητικές ουσίες. Συχνά, επίσης, η εξάρτηση είναι το σύμπτωμα δυσλειτουργίας ολόκληρου του οικογενειακού συστήματος. Ανεξάρτητα από το ρόλο της οικογένειας στη δημιουργία και διατήρηση της εξάρτησης, η συμμετοχή της στη θεραπευτική διαδικασία είναι καθοριστική, γιατί η συνεργασία της μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της θεραπευτικής παρέμβασης.

Οι γονείς, επίσης, εκτός από τη βοήθεια που μπορούν να πάρουν, πολλές φορές επιλέγουν να ενισχύσουν τα θεραπευτικά προγράμματα, δραστηριοποιούμενοι στην εξεύρεση δωρεών ή συμμετέχοντας σε παρεμβάσεις ενημέρωσης, στην οργάνωση εκδηλώσεων κ.ά. Έτσι, θα λέγαμε ότι συναποτελούν, μαζί με τα μέλη των θεραπευτικών προγραμμάτων και το προσωπικό του ΚΕ.Θ.Ε.Α., την κινητήρια δύναμη του φορέα.

— **Από πού προέρχονται τα οικονομικά του ΚΕ.Θ.Ε.Α.;**

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. επιχορηγείται από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας σε ποσοστό που φτάνει ετησίως περίπου το 70%. Για την εξασφάλιση των υπόλοιπων πόρων, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. καταβάλλει μια σημαντική προσπάθεια αυτοχρηματοδότησης μέσα από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την εξεύρεση δωρεών και χορηγιών και τις παραγωγικές του μονάδες (λιθογραφείο, εργαστήριο κεραμικής, ξυλουργείο κ.λπ.). Ας σημειωθεί ότι οι θεραπευτικές μονάδες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. διέπονται από την αρχή της αυτοδιαχείρισης και δεν απασχολούν βοηθητικό ή άλλο υποστηρικτικό προσωπικό.

— **Πώς ένας ιδιώτης μπορεί να ενισχύσει το έργο σας;**

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι δωρεές και οι χορηγίες αποτελούν μια σημαντική πηγή ενίσχυσης για το ΚΕ.Θ.Ε.Α, στην οποία μάλιστα στρεφόμαστε όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια που η υλική υποστήριξη της κοινωνίας εκφράζεται με αυξούσα φειδώ. Κάθε ιδιωτική πρωτοβουλία ενίσχυσης του ΚΕ.Θ.Ε.Α. είναι ευπρόσδεκτη και μπορεί να γίνει είτε σε συνεννόηση με τις οικονομικές υπηρεσίες του ΚΕ.Θ.Ε.Α., στο τηλ. 9241993-6, ή απευθείας στο λογαριασμό δωρεών που διαθέτει ο φορέας στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος: 117/296002-85. Οι επιχειρηματίες, επίσης, μπορούν, εφόσον ενδιαφέρονται, να ζητήσουν πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα πρόσληψης απεξαρτημένων ατόμων που έχουν ολοκληρώσει κάποια από τις θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕ.Θ.Ε.Α., πράγμα για το οποίο θα λάβουν επιδότηση από τον ΟΑΕΔ.

— **Υπάρχουν στη χώρα μας άλλοι οργανισμοί πρόληψης και θεραπείας;**

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. δεν είναι μόνο ο πρώτος οργανισμός που συστάθηκε στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών. Για αρκετά χρόνια σήκωνε και «το βάρος» της αποκλειστικότητας στο χώρο αυτό. Στις μέρες μας, ευτυχώς, η χώρα μας διαθέτει μια σχετική γκάμα θεραπευτικών προτάσεων, όπως το «18 ΑΝΩ», που ανήκει στο ΕΣΥ, τα προγράμματα που υλοποιεί ο ΟΚΑΝΑ και άλλοι φορείς. Στο χώρο της πρόληψης πρέπει να σημειωθεί η προσπάθεια δημιουργίας Κέντρων Πρόληψης σε μεγάλο αριθμό νομών της χώρας από την τοπική αυτοδιοίκηση, με την επιστημονική και οικονομική συνεργασία του ΟΚΑΝΑ.

— **Ποιες είναι, με βάση τα στοιχεία που διαθέτετε, οι κύριες αιτίες για τη διάδοση των ναρκωτικών;**

Έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί διάφορες θεωρίες σχετικά με την αιτιολογία της χρήσης. Αρκετές απ' αυτές βοήθησαν να φωτιστούν διαφορετικές πτυχές του φαινομένου, χωρίς ωστόσο να μπορέσει καμιά τους να δώσει οριστική ή ολοκληρωμένη απάντηση στο ερώτημα. Σ' αυτό που συμφωνούν πλέον όλοι όσοι ασχολούνται με το θέμα σήμερα είναι ότι το πρόβλημα των ναρκωτικών είναι ένα πολυ-παραγοντικό φαινόμενο, που το συνθέτουν διαφορετικοί παράμετροι, κοινωνικοί, ψυχολογικοί, βιολογικοί κ.ά. και γι' αυτόν το λόγο απαιτεί παρεμβάσεις σε πολλά επίπεδα: Κινητοποίηση, ψυχική απεξάρτηση, κοινωνική επανένταξη, εκπαίδευση, έρευνα. Αυτό που είναι σημαντικό να αναγνωρίσει κανείς είναι ότι πρόκειται για πρόβλημα που απαιτεί την εγρήγορση όλων μας, τη συσπειρωση ολόκληρης της κοινωνίας.

— **Συνεργάζεστε με άλλους, παρόμοιους οργανισμούς διεθνώς;**

Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις εξελίξεις στον τομέα του. Με τη συμμετοχή του σε διεθνή δίκτυα και οργανισμούς επιδιώκει την ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. μετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Θεραπευτικών Κοινοτήτων (WFTC) και είναι, επίσης, μέλος της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Θεραπευτικών Κοινοτήτων (EFTC), της Διεθνούς Ομοσπονδίας Μη Κυβερνητικών Οργανισμών (IFNGO), του Διεθνούς Συμβουλίου για το Αλκοόλ και τις εξαρτήσεις (ICAA) και του διεθνούς δικτύου για την πρόληψη, RADAR. Στενή συνεργασία διατηρεί, επίσης, με φορείς ή εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού για την υλοποίηση των ερευνητικών και εκπαιδευτικών του προγραμμάτων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας είναι το καινοτόμο, διετές πρόγραμμα για την πιστοποίηση συμβούλων τοξικοεξάρτησης που πραγματοποιεί σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας, Σαν Ντιέγκο. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. συνεργάζεται ακόμη και με τα ελληνικά παραρτήματα διεθνών οργανισμών, όπως το Κέντρο Πληροφοριών του Ο.Η.Ε. στην Αθήνα και η UNICEF.